ANUL VI. No. 8. 22 FEVRUARIE 1865

NATURA

JURNAL
PENTRU PROPAGAREA SCIINŢELOR POSITIVE ÎN ROMANIA.

Redactorĭ: Dr. C. ESSARCU şi Lt. D. ANANESCU.

INSTRUCŢIA SI EDUCAŢIA

PUNCTUL DE PLECARE, POLITICA CEA BUNĂ

> Ne se poco io vi ḑia, da imputar sono
> Che quanto io posso dar, tutto vi dono.
> *Ariosto.*
>
> Daca pucin vĕ daŭ *nu sunt* de imputat,
> Căci cât pot da tot vĕ daŭ.

— Este saŭ nu adevĕrat, bunul şi indulgentul meŭ cititor, că faptele unuĭ om Sûnt consequentele, sunt effectele unor cause care se află în facultaţile intelliginţi şi instinctele inimeĭ, adicŏ motori acestor fapte?

— Fără îndoială da. *Intelliginţa* care dă nascere ideilor, le analysă, le compară şi le judecă; *Inima* care are instincte şi impulsiĭ; *Voinţa* care realisă şi pune în lucrare ideile, se supune instinctelor saŭ le combate, iată agenţi, iată motori actelor nóstre.

— Prin urmare ca să isbutim a vedea actele nóstre, conduita nóstră, viaţa nóstră ameliorându-se, trebue maĭ ântêiŭ să cătăm a pune amelioraţiea în agenţi de care atîrnă aceste acte, acéstă conduită, acéstă viaţă; trebue în alte cuvinte să luminăm *intelliginţa*, să înnobilim şi să înfrumuseţăm *inima*, sa întărim *voinţa* şi prin urmare să formăm caracterul dându'ĭ maĭ multă indipendenţă şi maĭ multă demnitate.

Dacă în *Intilliginţă* va fi ignoranţă, confusie şi zăpăcélă, *inevitabil* acéstă ignoranţă, confusie şi zăpăcélă vor trece şi în acte.

Dacă în *Inimă* va fi baseţă şi mîrşăvie, *inevitabil* acéstă baseţă şi mîrşăvie se vor întîlni şi în conduită.

Dacă *Voinţa* va fi slabă şi *Caracterul* nedemn, servil şi innobil, *inevitabil* vom vedea...... aceea ce din nenorocire fórte des împrejurul nostru vedem...

— Nu este aşa că înţellegĭ fórte lămurit, atenţiosul meŭ cititor, acest raţionament ce e tot aşa de evident şi tot aşa de riguros ca o axiomă şi ca un raţionament de geometrie?

Să mergem maĭ departe.

Este saŭ nu adevĕrat că corpul social, că corpul politic, ca societatea împreună cu guvernul, că *Naţiea*, că un cuvînt nu este decât un individ collectiv?

— Fără îndoială da.

— Prin urmare ceea ce era adevĕrat pentru individul isolat, este şi trebue să fie adevĕrat şi pentru individul collect; prin urmare ca să aspirăm a vedea regenerarea corpuluĭ nostru social şi politic, trebue să facem pentru dênsa ceea ce am găsit că trebue să facem pentru individ, trebue „să „luminăm intelliginţele, să înnobilim şi să înfru„museţăm inimile, să întărim voinţele şi prin ur„mare să formăm caracterile dându-le maĭ multă „indipedenţă şi maĭ multă demnitate.“

Dacă în *Intelliginţele* cetăţenilor va fi *ignorenţă* confusie şi zăpăcélă, *inevitabil* acéstă ignorenţă, confusie şi zăpăcélă vor trece în actele vieţeĭ nóstre, sociale şi politice.

Dacă în *Inimĭ* va fi baseţă, servilism şi mîrşavie *inevitabil* acéstă baseţă, servilism şi mîrşăvie se vor întîlni în relaţiile cetăţenilor între dînşi, în relaţiile lor cu guvernu, în rellaţiile funcţionarilor cu superiori lor etc etc...

Dacă *Voinţa* va fi slabă şi caracterul nedemn, şi innobil, *inevitabil* vom vedea......

Îţĭ cer scuse, indulgentul meŭ cititor, că mĕ repet şi insist aşa de mult asupra unuĭ adevĕr atât de

lămurit și atât de evident, mĕ tem însă că aceste rînduri să nu cadă din *întîmplare* în mâinile vre unui om *pretins practic saŭ în mâinele* unuia din aceia care s'a ocupat tótă viața lor de acea politică despre care am vorbit în numĕrul trecut și pe care am comparat'o cu acea bestie descrisă de Dante care „are natură atât de rea și crudă, încât „împiedică intelligința ómenilor atâta încât o ucide [1])

Chiar subt acéstă formă de raționamentul cel maĭ lămurit și de o evidență mathematică, ideea nóstră cu anevoe va fi înțellésă de ceĭ *pretinșĭ practicĭ* de aceea pe care cruda și reoa bestie 'ĭ-a frămîntat în încărcatele, 'ĭ dar tot costelive și nesațióse pinteci.

Tu însă, amabilul meŭ cititor, a căruĭ cugetare e liberă și nu e nici frămîntată, nicĭ pervertită, îl veĭ înțellege cu cea maĭ mare înlesnire și veĭ constata împreună cu noĭ că punctul de plecare este și trebue să fie:

Regenerarea intelectuală și morală.

Instrucția și Educația.

Că daca o nație se întórce și sĕ învirtesce în cerculul vițios al acelloraşĭ ratăciri, al acelloraşĭ zăpăceli, al acelloraşĭ descurajerĭ, demoralisațiĭ și nenorociri, acésta provine din causă că a început zidirea de la vîrf iar nu de la basă, că a aruncat în aer petrele edificiuluĭ saŭ lea aședat fără sciință și fără artă pe un terrîm nisipos, nestabl și fară nicĭ o consistență; acésta provine din causă că conducătorĭ eĭ n'aŭ atrasŭ attenția seriósă a tutulor asupra adevĕruluĭ care le arată că,omul social și politic repausă pe omul intellectual și moral precum vîrful repausă pe fundament; acésta provine din causă că luminătorii ei n'au cunoscut sau aŭ perdut din vedere legea fondamentală ce ne arată Philosophia istoriei și care se desfășură lămurit din studiul aprofundat al tutulor societătilor umane, lege ce se póte formula în chipul următor:

„Există un rapport constant între starea in„tellectuală și morală, între starea mintală a po„polilor, și starea lor socială și politică care *ine„vitabil* se modelă dupŏ cea d'âtnêiŭ.„

Și pentru că starea mintală a Natieĭ nóstre a fostŭ neîngrijită, regenerarea socială și politică a fost anarchică, chaotică sau himerică.

Încă o dată să ne adresăm la causă, iar nu la effect și toțĭ patrioțĭ Românĭ, toțĭ publicisti, toțĭ ómeni nostri de Stat, toțĭ ómeni de bine să nu înceteḑe de a'și îndrepta tótă intelligința și tótă activitatea către acest scop. Iacă primul pas, cel d'al duoilea va veni în urmă!

Cum creḑi că 'ți va fi cu putință, naivul meu copil, de a te transforma într'o ḑi în mare om de stat, capabil de a guverna pe ómeni în societate, de a regenera în câte-va ḑile țérra intrégă când n'ai învĕțat âncŏ carte, când n'ai început mai ânteiu să te regenereḑi pe tine, când abiă ai deschis ochi și âncŏ esti amețit de confusia pucinelor idei ce ai avut tımpul să dobîndesci.

Cum creḑi că'ți va fi cu putință, presumțiosul meu june, de a deveni de o dată luminătorul opinieĭ publice și conducătorul țerreĭ, când lumina nu s'a făcut âncŏ în spiritul teu și nu ești capabil de a'ți conduce chiar propria ta viéță.

Cum creḑi, nobilul meu boer, că'ți va fi cu putință de a juca un rol în societate dacă te abandoni unei viețe de indolență și de *far-niente* de petrecerĭ continui și de desfrînări, când te arăți indifferent pentru tóte silințele ce se fac cu scopul de a mări nivelul intellectual și moral al nației? Cum speri că vei redobîndi stimă consideraţie și prestigiu în țérra ta? când nu faci nimic pentru dênsa Și nu vei sci a face nimic pentru dênsa cât timp *intelligința* ta va fi apăsată de aburi grei ai ignoranței, cât timp din *inima* ta va lipsi nobleţea sentimentelor și nu se va găsi într'ênsa decât pasiunele infime, cât timp voința și caracterul tĕu vor fi fără demnitate și fără tărie.

Cum sperați, mult bine intentionați nostri ómenĭ de stat, (suposăm că studii profunde, cugetări îndelungate asupra legilor ce domină societățile în diversele lor phase de desvoltare, experiență, cunoscință de țérră, de ómeni, de lucruri, de institutii... etc. etc. au făcut din voi într'adevĕr *ómeni de stat,*) cum sperați că veți putea cu înlesnire organisa țérra, *închiega* ([1]) natiea, când elementele de organisare, când *chiagul*, când cimentul nu se află decât în pucină quantitate în țérra ce aveți marea și nobila misie de a organisa și de a *închega.*

Cum sperați, scumpi mei concetățenĭ, că veți forma o natie mare și gloriósă când intelligința vóstră, când inima vóstră nu s'au luminat și nu s'au înnălțat din regiunele infime ca să înțellégă acest adevĕr, adicŏ că o natie nu se forméḑă și nu se *închiagă* decât, când aceia care o compun sunt uniți prin idei comune, prin aspiratiĭ

[1]) Tanto lo impedisce che l'uccide.

([1]) Expresia D-lui Bosianu actualul president al Consiliului de Ministri.

comune, prin sentimente comune, prin interese comune, astfel încât într'o circunstanţă dată tóte spiritele să se pasioneḑe pentru aceéşi idee, tóte inimile să bată pentru acelaşi sentiment! Când aceia care pretind a fi ómeni nostri practici cred că e bine ca fie-care să intre în egoismul sĕu, consilie pe toţi a se concentra într'ênsul din care, ḑic ei, nu e bine ca cine-va să ese de cât să *răpéscă* şi apoĭ să se grăbéscă, asemenea unui animal de pradă, a intra în antrul (viḑuină) sĕu ca să dórmă sătul şi îmbuibat...

Cum speraţi......... dar mĕ opresc şi termin cum am început:

Regenerarea intellectuală şi morală,

Instrucţia şi educaţia.

Iată punctul de plecare, iată drapelul împrejiurul căriea trebue să se strîngă compact toţi ómeni de bine, voi mai ântêiŭ profesori de facultăţi şi de collegiuri cu elevi vostri, iată scopul la care trebue să aţinte tóte sciinţele, farul către care trebue să şe îndrepteḑe toţĭ pasi, Steaoa către care trebue să se ridice tóte privirele......iată *politica* de care mai presus de tóte trebue să ne ocupăm în tóte ḑilele şi cu un zel constant, obstinat, nefatigabil.

Domniata, D-le Ministru al Instructiunei publice, eşti sau poţi deveni politicul cel mai mare al societăţi nóstre. N'avem a ḑice nimic în contra grabei ce ai arĕtat de a ameliora starea judecătorilor din Tribunalele şi Curţile nóstre, presintând Adunări Legislative proectul de mărirea lefilor lor, dar reclamăm solicitudinea Domniei-talle şi pentru starea Instructiei şi Educatiei, pentru starea profesorilor şi institutorilor şi mai cu sémă institutotorilor învĕţâmêntului secundariu şi a. profesorilor din collegiuri cari au grămădite pe capul lor trei sau patru clase cu câte patru sau cinci sciinţe differite (un singur şi acellaşi professor însărcinat cu patru sau cinci sciinţe differite!!!) şi cu o remunerare nici de cum conformă cu ostenelile şi muncele lor.

Vom reveni asupra acestor questiuni.

E.

EDUCAŢIA PHYSICĂ.

Aĭ băgat de sémă, atentivul meŭ cititor, că în tóte articolele ce subt rubrica de *Intrucţia* şi *Educaţia* aŭ apărut în capul fie-căria numĕr al jurnaluluĭ nostru, nu ne am ocupat de cât de partea *spirituală* a fiinţeĭ nóstre. Partea *corporală* saŭ *physică* merită însă şi ea a atrage atenţia nóstră.

De o potrivă depărtaţĭ de exageraţiile unuĭ spiritualism *transcendental* şi de grosolanităţile unuĭ materialism degradator, suntem pentru doctrinele dualiste care consideră pe om ca o *resultantă* a spirituluĭ şi a materieĭ, a suffletuluĭ şi a corpuluĭ Spiritul are trebuinţă de materie ca să se manifeste. Materia ca să intre în acţie şi în joc are trebuinţă de spirit ca s'o anime. E o legătură intimă între spirit şi materie, între partea spirituală şi partea corporală a omuluĭ pe care nimenĭ nu o póte tăgădui. Daca spiritul are o influenţă immensă asupra corpuluĭ, corpul asemenea exercită din parte'ĭ o influenţă neconstestabilă asupra spirituluĭ. Tóte pretenţiile exagerate ale doctrinelor exclusiv spiritualiste vin să se isbéscă şi să se sfĕrame în contra realităţi factelor.

Recunóscem însă şi constatăm superioritatea spirituluĭ asupra materieĭ, a suffletuĭ asupra corpuluĭ. În jurnalul nostru prin urmare primul loc, locul de onóre va fi ocupat de articolele avênd în vedere formarea, desvoltarea, progresarea facultaţilor părţi intellectuale a fiinţeĭ nóstre. Partea corporală însă nu va fi neîngrijită, şi sub rubrica de *Educaţia physică* vom căta în fie-care numĕr (daca spaţiul ne va permite) al jurnaluĭ nostru a tracta questiunele importante ce se raportă la un asemenea subiect. Sciinţele naturale precum şi sciinţele medicale le vom pune la contribuţie ca să ne lumineḑe asupra acestor questiunĭ...... Nu te speria însă, bunul meŭ cititor, creḑênd că te vom impovăra de istorie naturală şi de medicină, şi te vom speria prin termen şi prin expresiile cu care adesea învĕţaţi sperie pe aceia pe care eĭ îĭ numesc, cu un superb orgoliu, şi dispreţ *vulg.* Sciinţa nóstră va fi lămurită, şi lămurite expressiile nóstre. Tendinţa tutulor spirtelor cellor bune este de a respîndi sciinţa prin tóte chipurile, de a o vulgarisa, de a o îmbrăca cu forma cea maĭ simplă, cea maĭ atrăgătóre, cea maĭ pitoréscă şi maĭ elegantă de va fi cu putinţă, de a face ca toţi s'o întelleagă şi a convoca ast-fel pe toţi la banchetul nobililor, juisenţe (bucuriĭ) ce ea procură.

În articolul ce urmédă, bunul meŭ cititor, veĭ vedea expuse căte-va ideĭ generale asupra curăţieĭ physice şi asupra băilor. Confratele nostru căria îĭ voiŭ fi dator aceste ideĭ, intitulă acest articol: *Curăţia în raport cu amelioraţia socială*...

Daca aĭ fost în Roma, amabile cititor, aĭ vĕḑut că ruinele celle maĭ vaste sînt ruinele edificiurilor ce vechi Romani consacraŭ băilor publice destinate curăţieĭ şi desvoltări physice: ruinele băilor luĭ Caracilla, luĭ Titus, luĭ Diocletian etc... Romani venéŭ în aceste stabilimente ca să ia băi şi să se exercitéḑe în lupte şi exerciţiĭ corporale. Prin grija ce aducéŭ în educaţia physică a populuĭ, politici romani ne daŭ o idee înnaltă de înţellepciunea şi tactica lor. Clima Romeĭ, vara maĭ cu sémă este împovărătóre şi moleşesce, Romani moderni sunt moleşiţi şi leneşi căcĭ clima iĭ face ast-fel: îngrijind fórte pucin de educaţia physică, clima şi influenţele exterióre îşĭ exercită imperiulŭ lor. *Fatalitatea Natureĭ* în alte cuvinte neintêlnind nicĭ o resistenţă, nicĭ o luptă din partea *libertăţi umane*, devine dominantă şi popolulŭ întregŭ e fără forţă şi fără vigóre atât în physic cât şi în moral.

Romani moderni, daŭ ast-felŭ un argument theoriilor acellor istoricĭ fatalişti care consideră pe popolĭ ca o *resultanţă* a influenţelor exterióre, ca un produs ce resultă din combinaţiĭ ce nu atîrnă de voinţa şi libertatea lor, acellor istoricĭ ce considerŭ diversele ţerrĭ ca niste laboratoriĭ, unde naţiile sunt aruncate întocmaĭ ca corpurile physice, ca să producă cutare combinaţiĭ şi să ajungă la cutare resultate prevĕḑute şi fatale.

Romani ceĭ vechĭ însă ne daŭ unŭ argument puternic in contra acestor doctrine. Prin voinţa, prin activitatea, prin *libertatea* lor, eĭ sciaŭ să se lupte în contra influenţelor exterióre, în contra *fatalităţi* Natureĭ, ca s'o învingă, ca s'o domine, ca s'o subjuge. Libertatea pusă în faça Fatelităţi era maĭ puternică decât dênsa. Omulŭ în privinţa Natureĭ era maĭ mare decât ea......

Dar ne oprim aci cu aste consideraţiĭ, temêndu-ne de a nu supĕra prea multŭ pe ceĭ duoĭ inemicĭ aĭ nostri: pe pretinsulŭ omŭ practicŭ şi pe acella ce nu vrea să auḑă pe nimenĭ vorbind de cât de......politică...... de politica cea rea, cea vătĕmătóre, cea coruptrice căcĭ noĭ, pretindem ca în colónele jurnaluluĭ nostru nu ne ocupăm decât de politică, de politica cea bună, cea utilă, cea morală.

Când îţĭ voiŭ spune, pretinsule om practic, şi pretinsule politic, că legionarul roman, adicŏ executorul politiceĭ Romeĭ, datorea curagiul, vigórea şi resistenţa sa cellor maĭ aspre lucrărĭ şi întreprinderi, grijeĭ ce Romani în *adevĕr* politicĭ, aveaŭ pentru educaţia physică, veĭ înţellege póte orcum (căcĭ cruda şi réoa bestie ce o cunoscĭ nu'ţĭ permite âncŏ să înţellegĭ cu desăvîrşire), veĭ înţellege ḑic óre cum că de politică ne ocupăm când scrim şi vorbim despre *Educaţia Physică*, şi chemămŭ attenţia Romanilor asupra acestuĭ punctŭ important al vieţeĭ uneĭ naţiĭ.

E.

CURĂŢIA ÎN RAPORT CU AMELIORAŢIA SOCIALĂ

BĂĬ RECĬ ŞI CALDE

Cea d'ântêiŭ condiţie a sănĕtăţeĭ este curăţia. Omul se simte cu totul altu când corpul luĭ este curat, vestmîntele luĭ curate, casa, curtea şi oraşul în care locuesce assemenea curate. Deosebim duoĕ felurĭ de curăţiĭ: una physică şi alta morală între care se află o strânsă legătură.

Curăţia physică.

La ceĭ vechĭ curăţia corpuluĭ era o trebuinţă de tóte ḑilele ca şi mâncarea, din care făcuseră chîar un fel de cult; fie-care om maĭ 'nainte d'a prânḑi, mergea de lua o baie şi avea âncŏ obiceiul d'a 'şĭ unge corpul cu parfumurĭ, şi astăḑĭ asiatici păstréḑă obiceiul acesta; pe fie-care ḑi turcul trebue să ia o baie căcĭ religia aşa le prescrie, şi credincioşi luĭ Mahomet speră că, spălând corpul curăţă şi sufletul; d'aceea nicĭ nu merg să'şĭ facă rugăciunea înainte d'aşĭ spăla corpul.

Curăţia contribuie mult la sănĕtate, d'aceea în oraşele marĭ stabilimentele de băĭ sunt maĭ aşa de desse ca şi restaurantele (birturile) şi cu preţiurĭ fórte moderate. Grecii şi Romani maĭ cu sémă, aveaŭ un mare numĕr de băĭ publice, cu preţiul aşa de scăḑut în cât se consideraŭ ca gratis (la Roma sĕracul era priimit la baie c'un creiţar). Împĕraţiĭ Romanĭ ḑidiră un mare numĕr de băĭ în favórea populară.

Dorim în interesul salubrităţeĭ publice să avem şi noĭ maĭ multe băĭ în capitală precum şi 'n cel maĭ mic oraş, câte un stabiliment de băĭ publice.

Pentru că băile sunt folositóre salu-

britățeĭ publice, ne propunem a da lectorilor noștri câteva cunoscințe generale despre băĭ.

Sub raportul temperatureĭ deosebim duoe felurĭ de băĭ: recĭ și calde. Băile recĭ se iaŭ obicĭnuit în ape curgĕtóre, în rîurĭ și 'n mare, și sunt folositóre pentru maladiĭ nervóse, pentru *inflamațiunĭ, scrofulĭ etc.*; temperatura apeĭ băilor recĭ este de la 10°—20°; esercițiul înotări contribue mult a mări bunele effecte.

Băile de mare escită la început prin deosebitele sărurĭ ce se află în apa mări, care din causa acésta este și maĭ grea, folósele însă se vĕd la urmă.

Băile calde saŭ temperate se iaŭ ca un midloc de Hygienă pentru curăția corpuluĭ, sunt calmante, măresc transpirația și repausă maĭ bine de cât celle recĭ; elle sunt folositóre ómenilor irritabilĭ.

Băile de vapor (abur) lucrédă prin căldura combinată cu apa în formă de vapor, încărcată saŭ nu cu materiĭ aromatice. Nu se înalță temperatura lor maĭ sus de 50°—70° c. Se recomandă mult pentru durerĭ rheumatismale și pentru maladiĭ de pele.

Băĭ rusescĭ. În Russia, ómeni iaŭ baie într'o sală unde se află un furnal (cuptor) de fontă (fer) plin cu pietri de gârlă roșite în foc. Vărsând apa asupra petrilor, sala din uscată devine umedă.; persónele care frequentă aceste băĭ se pun pe banchete saŭ pe saltele de fân. Băile rusescĭ saŭ întrodus de curând în orașele celle marĭ alle Europi și maĭ cu sémă în Paris unde aŭ ajunsŭ la óre-care perfecțiune; dupŏ baie se pune de frécă tot corpu, apoĭ priimesce dușe rece.

Băile turcescĭ se încăldesc tot cu vaporĭ adușĭ prin canalurĭ și aședațĭ pe pereții uneĭ sale tăiată în piatră, avĕnd în mijlocŭ o masă mare de piatră pe care se întinde individul ca să priméscă fricțiunile.

Să dicem câte-va cuvinte și asupra băilor de ape minerale a căror acțiune asupra organismuluĭ a fost cunoscută din timpiĭ anticĭ:

Băĭ de ape minerale. Apele minerale încărcate cu materiĭ streine sunt adessea întrebuințate în medicină ca băuturĭ, băĭ, saŭ dușe. Când aŭ o temperatură maĭ înnaltă de cât a isvórelor ordinare, iaŭ numele de ape thermale (ape calde). Substanțele ce apele minerale țin în dissoluție (topire) sunt gaze, precum acid carbonic, azot, acid sulfhydric; *sărurĭ* neorganice, precum carbonate de calce, sulfate de calce și de magnesie, chlorur de sodium (sare de bucătărie), sulfat de fer și materiĭ organice de naturĭ differite. Aste substanțe provin din rocele și terrĕmurile ce aste ape întîlnesc în trajectul (drumul) lor sutteran. Se găsesc isvóre de ape minerale în deosebite terrâmurĭ, și sunt de maĭ multe felurĭ dupŏ natura materiilor ce conține:

Apele sărate sunt caracterisate prin abundanța sărurilor ce conțin, precum sunt apele dela Aix în Francia, dela Sedlitz în *Bohemia etc.*

Apele gazóse acide aŭ un gust, acrișor și conțin afară de materiile saline de natură variabilă, acid carbonic liber ce se degage (ese afară) în formă de besicĭ ca spuma de bere și cu mic sgomot. Ast-fel sunt apele din Ducatul Raden, Carlbad Seltz, Vichy (Francia).

Apele Ferruginóse saŭ marțiale sunt remarcabile prin gustul lor de negrélă, din causa quantitățeĭ de fer ce coprind. Assemene ape se găsesc în maĭ multe țerrĭ din Europa, precum și la noĭ la Baia de aramă, Calimănescĭ, la Caciulate (lângă monastirea Cozia) etc.

Apele sulfuróse se deosebesc prin culórea lor gălbinie și prin mirosul lor neplăcut (ca de ouă stricate), provenind din acidul sulfhydric liber ce se află într'însele. Assemenea ape se găsesc în maĭ multe locurĭ, în térra nóstră precum: la Puciósa, Câmpina, Calimănescĭ etc.; dar nicĭ într'o parte a lumi nu sunt așa de ne'ngrijite ca la noĭ.

Ne putem servi în orĭ-ce timp de ape minerale naturale transportate de la isvorul lor, dar numaĭ când este timpul frumos; vara s. e. se folosesce cineva maĭ bine mergând să le ia pe loc. Multe din aste ape minerale se pot imita artificial, maĭ cu sémĕ celle

gazóse, precum este apa de Seltz care este întrebuințată ca purgativ.

Curația physică contribue mult la salubritatea publică și are o influință însemnătóre asupra ameliorațieĭ sociale; d'aceea bine s'a gândit cine a ḑis că; numĕrul băilor și curăția orașelor arată gradul de civilisație al poporuluĭ. Altă dată vom vorbi și despre curăția morală și psychică cu care cea physică stă în raport intim. *A.*

Propuindu-ne a consacra în colónele jurnaluluĭ nostru un loc instorieĭ naturale, cultureĭ, cresctereĭ și îngrijireĭ animalelor domestice precum și acellora ce s'ar putea aclimata in țérra nóstră, reproducem aci, cu o introducere la aceste studiĭ articolul următor pe care îl scótem dintr'un jurnal de agricultură frances intitulat: Agricultura progresistă: Acest articol iatăl:

Despre principul cresctereĭ viteloră.

Cel maĭ sigur mijloc de a îmbunătățĭ practica cresctereĭ viteloră moșiiloră nóstre, este de a respândi pe cât se póte principile esacte ale acesteĭ părțĭ importante ale *zootecniĭ.* Specialitatea celuĭ-ce creşte vitele va fi cu mult maĭ folositóre, când causele de succes și nesucces în cresterea viteloră, vor fi bine înțelese, și când unele efecte nu vor maĭ fi considerate ca *întîmplărĭ, ca anomaliĭ,* maĭ presus de puterea omuluĭ, ci numaĭ ca niște resultate naturale ale unor cause. Crescterea viteloră, devenind atuncĭ maĭ positivă, va fi asemenea maĭ lucrativă.

Mărturisim dar că subiectu acestuĭ articolă este unulă din cele maĭ importante pentru agricultură.

Cultura propriă ḑisă și crescterea viteloră aŭ fostă o dată socotite ca duoă ramurĭ deosebite ale esploatațieĭ agricole: în cât sciința cresterilĭ și a economieĭ vitelor, se socoteaŭ ca nefolositóre cultivatoruluĭ, și eraŭ rezervate numaĭ agricultoruluĭ păstoralŭ. O schimbare însemnată s'a făcută cu încetu în aceste materiĭ; îmmulțirea continuă a populațieĭ țĕrreĭ nóstre cerea de multă timpă o asemenea îmmulțire în producția *cărnĭ* și dupŏ cum sistemul păstoralŭ este neschimbător; astă îmmulțire a producțieĭ animale s'a făcută numaĭ în moșiile arabile prin introducția cultureĭ rădăcinilor ă (adicô sfecle, morcovĭ, etc.,) astfelă în cât astăḑĭ *Distrectele arabile* produc anualŭ o maĭ mare cuantitate de carne de cât districtele păstorale.

In starea actuală a moșiiloră arabile, o maĭ mare întindere de pămêntŭ este consacrată hrăneĭ viteloră și prin urmare o maĭ mică surfață rĕmâne pentru grâne, însă producția acestoră din urmă s'a mărită asemenea, fiind-că cuantitatea gunoiuluĭ [1]) produsă, s'a mărită într'un modă prea însemnată. Ast fact s'a înrădăcinat așa de mult, în cât a trecut în proverb: *fără vite nu e gunoiŭ, fără gunoiŭ nu e grâŭ.*

Cererea cărni, prin îmmulțirea consomatorilor și trebuința gunoiuluĭ, așa de bine înțelésă de cultivator, e o îndoită causă care tinde la împrăștierea astuĭ sistemŭ, și nimenĭ nu maĭ póte tăgădui că agricultura cea maĭ folositóre e aceea a căria sistemă cere un maĭ mare numer de vite. Ast-fel în Anglia, în ceĭ din urmă treĭ-zecĭ de anĭ, cuantitatea viteloră întreținute, pe unŭ ectară (2 pogóne), s'o îndoită și se póte încă îndoi. Spre a stabili adevĕrul asteĭ aserțiunĭ, n'avem de cât să considerăm ce s'a întîmplat de curînd în deosebite moșiĭ unde s'a întrodus sistemul uneĭ culturĭ raționale și în acelea unde s'a păstrată cultura înapoiată. Multe moșiĭ pastorale de mieĭ nu întrețină maĭ mult de cincĭ mieĭ pe ectară; în vreme ce chiar în pămênturile de rând, pe moșiile unde se urmédă unŭ sistem raționalŭ, se găsește cincĭ-spre-zece mieĭ pentru duoă ectare și un boŭ pentru treĭ ectare; și în alte moșiĭ, constatăm o producție de 300 chilograme de mieĭ pe unŭ ectară.

O deosebire așa de mare observată între moșiile care aŭ vite de *rase îmbunătă-*

(1) Gunoiulŭ în aceste State, are cea maĭ principală rolă în culture pămêntuluĭ.

țite, și acelea care n'aŭ de cât rase native ale țêrri. Ast fact se învederéză mai cu sémă în cercetările anuale ce se fac prin districtele unde s'a întrodus rase îmbunătățite.

Ast-fel resultatul cel mai folositorŭ al expozițiilor arată ast contrastŭ, și superioritatea vitelorŭ de rase perfecționate asupra raselor de rând aŭ mărit emulația multor cultivatori. Cât sunt de defavorabile unei țări și unui cultivator creșterea și îngrășarea raselor de rând! De am supoza că un animal bine conformat, póte produce în carne a opta parte mai mult de cât un animal de rând, cu aceeași cuantitate de hrană, la ce țifră însemnată se ridică perderile particulare și naționale la câteva milióne de vite de rase de rănd ce s'ar putea îmbunătăți?

În Anglia s'a făcut un mare progres în creșterea vitelor, mai cu sémă pentru oi, îmbunătățindu-se saŭ prin rase locale, saŭ întroducênd rase îmbunătățite. (Acest din urmă mod ajunge mult mai iute la scopul îmbunătățiri unei rase). Dar de și s'a lucrat mult în ast sens, remâne ăncŏ mult a face. Trebue numai a căuta să înțelegem principurile îmbunătățirei vitelor și a ne iniția, pe cît se póte, legile care cârmuesc aste îmbunătățiri.

Scopul celui ce se ocupă cu creșterea vitelor, este de a forma un animal care să 'i dea cel mai mare beneficiŭ precuniar; ast scop este comun la tóte felurile de rase și trebue a coprinde într'însul cunoștința cualităților care sunt în realitate cele mai stimate.

Cualitățile ce sunt de dorit a dobîndi în producția creșteri vitelor, nu difer pentru deosebitele rase. Aceste cualități sunt: 1, Capacitatea de a produce, cu aceeași cuantitate de hrană, de fînŭ, spre esemplu, cea mai mare cuantitate de carne și de grâsime. 2, Grămădirea cărni să se facă pe părțile corpului care sunt mai mult stimate pentru mâncare; ast-fel un cap mic, picióre scurte, óse mici și o pele subțire, sunt calitățile cerute pentru măcelărie.

Vacile întreținute pentru lapte, saŭ unt și caș, trebue să aibă caracterile precedente țiind în sémă mărimea ugerului. În ceea ce privește calul, cualitățile precedente nu se pot aplica. Aci niște mușchi desvoltați, óse mari, picióre gróse, sunt calitățile unui calŭ de trăsură; în vreme ce unŭ corp ușure, mușchi tari, nervii bine esprimați, arată un cal de călărie.

„Un fel naște un altu asemenea“ este o axsiomă ce nu se póte contesta. Ar fi ridicul a spera *progenituri*, (prăsilă) sănătóse și bine făcute din părinți nesănătoși și răŭ făcuți. Defectele se transmit mai lesne și mai sigur de cât cualitățile. Defectele părinților pot câte o dată să dispare în cea d'ânteiŭ și cea de a duoa generație, dar se ivesc din noŭ la a treia generație. Ast-tel trebue a alege pe reproducători cu cea mai mare băgare de sémă.

NECROLOGIE

Citim c'o profundă întristare în jurnalul *Europa* celle următóre:

„Sciința perde în Francia unul dintre cei mai eminenți representanți ai sĕi, care dispare în momentul când, numele lui prea mult timp lăssat în umbră, începea în fine a deveni popular în țerra sa. Cartea sa asupra Anatomiei Comparate a systemului nervos 'l făcusse celebru în lumea savantă a tuturor țêrrilor.

D. Petru Gratiolet, professor la Facultatea de sciinte din Paris (Sorbonna), a părăsit lumea în câte-va ore, printr'un atac de apoplexie în 16 Fevruarie.

Savant distins, scriitor abil și mai presus de tóte admirabil professor, D. Gratiolet datórea modestiei selle și îndependenței salle de caracter d'a împlini în timp de mai mulți ani, funcțiunea ingrată de supleant. Sub titlul acesta a ocupat la Museu și la Colegiul Franciei Cathedrele *DD.* de Blainville și Duvernoy, unde aplaudele

auditoruluĭ sĕŭ 'l despensa de uitările oficiale."

Sunt câţĭ-va anĭ numaĭ de când ocupa cu multă demnitate în numele luĭ Cathedra de Zoologie, ocupată maĭ 'nainte de Geofiroy st. Hilair, când mórtea veni să 'l ia în miḑlocul triumfurilor oratoriĭ ce obţinea în fie-care lecţie.

Illustrul şi respectabilul nostru professor D. Gratiolet atingea al 50-lea an:

El lassă în urmă o vĕduvă şi treĭ copiĭ micĭ aĭ căror singur heritagiŭ este numele onorabil al tatăluĭ lor, recunoscinţa publică le va fi de ajuns a'ĭ susţine Din parte'mĭ ca elev al sĕŭ sunt dator şi după mórte'ĭ recunoscinţă familieĭ, căcĭ cu dênsul în timp de duoĭ anĭ am lucrat anatomia comparată la museul din grădina plantelor.

Anul trecut mergênd sĕ'mĭ iaŭ ḑioa bună, de la dĕnsul între altele, savantul naturalist 'mĭ ḑice: iubite Ananescule privesce acel cimitiriŭ (eram în balcon şi se vedea o mare parte a Parisuluĭ, avênd în facia marele cimitiriŭ *Pere Lachaise*;) când eram june mi se părea prea departe în cât abia 'l ḑăriam; acum din ḑi în ḑi vĕḑ că cimitiriul se apropie cu repeḑiciune de mine. Acéstă presimţire fatală se realisă, căcĭ nu trecură 7 lunĭ d'atuncĭ şi cimitiriu îl înghiţi. *A*

COMUNICAŢIĬ SCHINŢIFICE

Vocea pescilor. Tótă lumea scie că pesciĭ nu scot voce; cu tóte astea sunt uniĭ pescĭ care produc nisce micĭ sonurĭ ca animalele superióre şi acésta provine din dispoşiţia particulară a besiceĭ înotătóre ş'a unor nervĭ ce es din măduva *spinăreĭ, care* nu se găsesce la ceĭ-l'alţĭ. Pesciĭ aceştia sunt prea puciniĭ, eĭ nu trăiesc în ţérra nóstră şi pórta numele de grondinĭ, trigla, etc,

Un nuoŭ gândac de mătase în America meridionale.

Există acum un nuoŭ gândac de mătase în America cu gogóşe deschisă, şi se nutresce cu foĭ d'un fel de mîmósă (arbor mic ce sémănă cu dafinul). Gândaci aceştia sunt ca omiḑile de culóre portocalie cu puncturĭ negre; gogoşile sunt assemenea portocaliĭ când sunt próspete, dar o perd prin plóie, saŭ la lumina sóreluĭ. Gogóşa lor este fórte mare ovală şi deschisă din care ese un fluture galben.

Acest gândac de mătase are o talie gigantică şi este cel maĭ mare din câţĭ s'aŭ vĕḑut pên'acum în Europa. S'a cercat să'lŭ acclimateze în Francia dar n'a reuşit pînă'acum.

Chârtie de sticlă. Chârtia se fabrică din trenţe de bumbac de in saŭ de cânepă, din rufe vechĭ, petice de haine vechĭ, paie de orez etc. Cea maĭ bună chartie se face din trenţe, de in, şi de cânepă; cea de bumbac acestea întroducênd $^2/_{10}$ saŭ $^3/_{10}$ trenţe de in cea maĭ bună chârtie; bumbacul 'ĭ dă atuncĭ o prea bună albeaţă şi 'lŭ face să priiméscă tipărirea gravurilor.

Trenţele devenind din ḑi în ḑi maĭ rarĭ şi maĭ scumpe, aŭ căutat să le înlocuiască prin alte materiĭ filamentóse precum: paie, papură, licheni, scórţĕ de trestie, tigele de cartofĭ, remăşiţe; din pulpa guliilor dă o chârtie móle şi fără corpŭ; cu tóte saŭ de cânepă în pasta de bumbac, dobândim dar tóte aceste substanţe nu daŭ de cât chârtiĭ comune şi gróse, fórte inferióre producturilor de cânipă şi de bumbac.

Chârtia de sticlă este aceea care este acoperită cu praf de sticlă, şi se servă cu densa a róde lemnul şi metalele, se întrebuinţéḑă maĭ cu sémă a ascuţi creiónele ca să nu ne mânjim pe mână.

Typographia Stephan Rassidescu, Strada Némţéscă, Hôtelul Germany, No. 2